

Betreft: consultatie Wet klokkenluidersregeling rechtspraak

Geachte heer/mevrouw,

Transparency International Nederland (TI-NL) maakt graag gebruik van de mogelijkheid om te reageren op de consultatie “Wet klokkenluidersregeling rechtspraak”. TI-NL beschouwt klokkenluiders als de #1 detectiemethode voor corruptie en fraude. Zo helpen ze miljoenen euro’s aan broodnodige publieke middelen terug te vorderen die anders verloren zouden zijn gegaan. Toch lopen ze vaak een groot persoonlijk risico met als gevolg dat het gros van de potentiële klokkenluiders uiteindelijk besluit geen melding te doen. Het hebben van een toegankelijke en vertrouwenswekkende klokkenluidersregeling die ook daadwerkelijk een goede bescherming biedt, stelt mensen in staat ook daadwerkelijk op te staan tegen misstanden. Hierdoor neemt de kans aanzienlijk toe dat die misstanden worden aangepakt. Daar heeft iedereen baat bij.

Volgens artikel 4 van de Wet bescherming klokkenluiders is het noodzakelijk om een mogelijkheid te bieden voor het melden van vermoedens van misstanden aan iemand buiten de eigen organisatie door middel van een externe meldingsprocedure. In de meeste gevallen kunnen melders hiervoor terecht bij het Huis voor Klokkenluiders. Echter is deze mogelijkheid niet beschikbaar voor rechterlijke ambtenaren die met rechtspraak belast zijn wegens conflict met artikel 116, vierde lid van de Grondwet, waarin staat dat alleen rechters toezicht over andere rechters mogen uitoefenen. Het wetsvoorstel “Wet klokkenluidersregeling rechtspraak” wil de mogelijkheden voor het melden van misstanden binnen de rechtspraak verbreden, zonder deze rechterlijke onafhankelijkheid te verliezen. Dit willen ze bereiken door een externe meldinstantie te bieden voor misstanden die in aanraking komen met de ambtsuitoefening van rechters, respectievelijk bij de procureur-generaal bij de Hoge Raad of bij de vice-president van de Raad van State. Meldingen die geen verband houden met de ambtsuitoefening kunnen bij de afdeling onderzoek van het Huis voor Klokkenluiders terecht.

TI-NL wil op basis van het wetsvoorstel de volgende punten belichten:

- De rechtspraak is een belangrijke beroepsgroep bij de bescherming van klokkenluiders. Het is daarom ook van belang dat er een klokkenluidersregeling voor deze doelgroep komt, waarin zij dezelfde rechten genieten als klokkenluiders onder de Wet bescherming klokkenluiders.
- Volgens de consultatiepagina zijn er nog geen praktijkvoorbeelden van meldingen van vermoedens van misstanden binnen de rechtspraak. Echter blijkt dat er wel degelijk voorbeelden zijn, waaronder bijvoorbeeld de klokkenluidersmelding van bestuursrechter Nathalie van Waterschoot, die na een berisping om een opiniestuk op haar LinkedIn met kritiek op de familierechtspraak in Nederland, een klokkenluidersmelding deed omdat ze zich monddood gemaakt voelde wegens "misstanden die verband houden met de Nederlandse familierechtspraak en de kernwaarden van de rechtsstaat". Ondanks dat is de berisping, na beoordeling van een interne adviescommissie met familierechters, in stand gebleven.¹

¹ <https://www.mr-online.nl/klokkenluidersmelding-en-berisping-conflict-rond-rechter-escaleert/>

- Daarnaast zorgt de voorgestelde klokkenluidersregeling ervoor dat meldingen óver rechters dóór rechters worden behandeld. Dit is niet onafhankelijk en verder ook onwenselijk aangezien er sprake kan zijn van een inherent vooroordeel.
- Bovendien wil het wetsvoorstel de procureur-generaal bij de Hoge Raad verantwoordelijk maken voor het afhandelen van de externe meldprocedure. Deze keuze is gemaakt omdat de procureur-generaal ook degene is die belast wordt met de klachtregeling en dit dus -binnen zijn taken valt. TI-NL vindt echter dat het instellen van de Hoge Raad – het hoogste orgaan in de rechtspraak – als verantwoordelijke voor de externe meldingsprocedure, onvoldoende laagdrempelig en toegankelijk is voor potentiële melders.

Met het bovenstaande in gedachten, stelt TI-NL voor om een onafhankelijke commissie samen te stellen met geselecteerde rechterlijke ambtsdragers vanuit verschillende rechtsgebieden en achtergronden. Deze commissie zou formeel worden aangesteld om op te treden als vertrouwelijk en onpartijdig extern meldpunt voor melders binnen de rechtspraak. Hiermee wordt de drempel voor de externe procedure verlaagd voor potentiële melders, terwijl de rechterlijke onafhankelijkheid zoals vastgesteld in de Grondwet gewaarborgd blijft.

TI-NL is vanzelfsprekend bereid om het bovenstaande nader toe te lichten.

Hoogachtend,

Transparency International Nederland